

Työkalut terään: kirveen varttaminen

Näin teet uuden varren kirveelle

Suomessa perinteinen varttaminen tapahtuu käärme kiilan avulla. Käärme kiila on kuivasta havupuusta muotoiltu kiila, jonka kärki muistuttaa nuolen terää. Kärjen muoto pitää kiilan varren sisällä tukevasti paikoillaan ja estää sen luiskahtamisen pois. Kiila kannattaa tehdä reilusti liian pitkäksi, jotta sen kiinni lyöminen sujuu helposti. Hyvä pituus on noin 25–30 cm. Kiila kannattaa vuolla sileäksi, jotta siitä ei saisi tikkuja käteen.

Varsi tehdään koivusta, pihlajasta tai muusta saatavilla olevasta hitaasti kasvaneesta ja kovasta puusta. Puun tulee olla hyvin kuivaa ja sydänpuu tulee jättää varren ”mahapuolelle” ja kuoren puoli kirveen ”selkäpuolelle”. Näin vältetään siltä, että varsi kuivuessaan vääntyisi kieroon.

Silmäpuun muotoilu

Ensin muotoillaan varren silmäpuu, joka tulee kirveen terän läpi. Itse varren muotoilu kannattaa tehdä vasta terän kiinnittämisen jälkeen. Näin varren kiinni lyöminen ei vahingoita lopullista muotoilua ja vältetään ylimääräiseltä vaivalta, mikäli varttaminen jostain syystä epäonnistuisi. Varren muotoilulla jälkikäteen voi myös hienosäätää varren ja terän suuntausta. Mikäli terä on hieman vinossa, voidaan vuolla vastakkaiselta puolelta varren keskikohta osoittamaan oikeaan suuntaan.

Vuole silmäpuuta vähän kerrallaan ja sovita terään usein. Liitoksen tulee olla hyvin tiukka, jotta lopullisesta liitoksesta tulee mahdollisimman tukeva. Varsi on sopiva, kun silmäpuu tulee muutaman sentin terän läpi toiselta puolelta. Tämän jälkeen varren pää laitetaan kuumaan veteen hautumaan muutamaksi minuutiksi. Kuuma vesi pehmentää puun ja auttaa lyömään varren ja kiilan tukevasti kiinni.

Terän kiinnitys

Kun varren pää on pehmentynyt, lyödään se kiinni terään ottamalla varresta kiinni ja lyömällä vasaralla tai toisen kirveen hamaralla varren alapäätä. Lyöminen kannattaa tehdä kirvestä varresta roikuttaen sen sijaan, että sitä lyötäisiin mitään vasten, jotta varsi ei vahingoitu. Kun terä ei mene enää syvemmälle varteen, tehdään silmäpuun päähän pienet lovet pitkittäin. Lovia tehdään yksi tai kaksi riippuen kirveen terän silmästä. Lovet voi lyödä taltalla tai asettamalla toisen kirveen terän silmäpuuta vasten ja kopauttamalla niitä yhdessä lattiaa vasten. Näin saadaan lovet tehtyä turvallisesti ja tarkasti.

Tämän jälkeen otetaan käärme kiila ja mitataan sen pituus niin, että se ei yllä varren sisään lyötynä terän alapuolelle. Tee kiilaan tähän syvyyteen merkki. Jos kiilan lyö liian syvälle, se halkaisee varren helposti. Tämän jälkeen kiila koputellaan varovasti alulle siihen asti, että se pysyy paikallaan. Kun kiila on jonkin verran varren sisässä, otetaan käärme kiilasta kiinni ja roikutetaan koko kirvestä siitä. Tämä

Työkalut terään: kirveen varttaminen

estää kiilan katkeamisen, vaikka sitä lyödään lujasti. Käärmekeiilaa lyödään kovaa ilmassa siihen asti, että piirretty merkki tulee silmäpuun pään kohdalle tai kiila ei enää mene syvemmälle. Tämän jälkeen sahataan ylimääräinen kiilan pätkä pois ja siistitään terävällä puukolla tai taltalla silmäpuun reunat. Silmäpuu saa jäädä muutaman sentin terän yläpuolelle ”sieneksi” terän kiinnitystä vahvistamaan.

Varsi valmiiksi

Kun terä on tukevasti paikoillaan, voidaan muotoilla varsi loppuun. Oikeaoppista varren muotoa voi hakea asettamalla kirveen niin, että terä ja varren alaosa ovat tasaista pintaa vasten, hamarapuoli ylöspäin. Terän kaaren tulisi koskea pintaa hieman puolenvälin alapuolelta. Varren voi viimeistellä haluamallaan tavalla käteen sopivaksi ja käsitellä esimerkiksi pellavaöljyllä.

Lisätietoa historiasta: katso HAMI-koulutuksen sivuilta Metsämiesten säätiön (Tauno Kapari, Olavi Puoskari, Teppo Waris) tekemä [Tehoa ja terävyyttä -opetusvideo](#).

Kirveen varttaminen 3:20 alkaen

Terän kiinnitys 4:52 alkaen

Kirveen teroitus tahkolla 8:45 alkaen